

Bedő Andrea – Schlotter Judit

Az interaktív tábla (CD-melléklettel) (Sejtes Györgyi)

MŰSZAKI KÖNYVKIADÓ. BUDAPEST. 2008. 160 OLDAL

Aktívan? Interaktívan?!

A recenzió címét a könyv 1.3. fejezetének fogalommagyarázata ihlette, amelyben a szerzők az aktivitást egységnyi idő alatt adott számú változás bekövetkezéseként határozzák meg. Az interaktivitás pedig az aktivitás kiterjesztése valakik között: tanár-diák, diák-diák stb. A címbeli aktivitást tekintsük a tanár azon cselekvésre való képességének, hogy a tanítási-tanulási folyamat eredményessége érdekében képes eszköztárát úgy kiegészíteni, hogy a folyamatban részt vevők interakciók során jussanak el a tudás alapjául szolgáló konceptuális váltásig. Ebben a folyamatban a tanár és a diák is változik, tanul, sőt bizonyos értelemben más emberré válik, függetlenül attól, hogy ez a változás új dolgok megértésében, más viselkedési módok kialakulásában vagy új

gondolkodásmódban, azaz konceptuális váltásban nyilvánul-e meg.

Kinek is íródott ez a könyv? Annak a pedagógusnak, akinek az iskolája nyert a HEFOP-pályázaton, és „kénytelen” használni a kompetenciaalapú oktatás „divathullámával” érkezett eszközt? Annak az informatikatanárnak, aki 30 órás továbbképzés keretében „varázsolja el” kollégáit a „csodaeszközzel”? Annak a matematika-, fizika- és informatika-tanárnőnek, aki addig nem nyugodott, amíg – a pénz híján reménytelennek tűnő interaktív tábla beszerzése helyett – maga el nem készítette a csepeli általános iskola első digitális tábláját? Annak a szakmetodikusnak, aki felelős azért, hogy a tanító- és tanárjelöltek, valamint az óvodapedagógusok megismerjék az oktatástechnológia legújabb vívmányait? Annak a pedagógusnak, aki egyszerűen csak a XXI. században XXI. századi eszközökkel szeretné tanítani a XXI. század diákjait? Lehet, hogy annak, aki a kréta-tábla megoldás híve, de szeretne találkozni (na nem a mindennapokban) ezzel az interaktív „csodamasinával”?

Fölöttébb gyanús, ha a válaszuk az, hogy a fentebb említettek mindegyikéhez szól a teljes könyv. Finomítsuk az állítást: a könyvben mindannyian találnak a munkájukhoz használható információkat, továbbgondolásra alkalmas ötleteket, az egy-egy területen való elmélyüléshez iránymutatást, irodalomajánlást. A szerzők elméleti és gyakorlati érveket sorakoztatnak fel a használat mellett, ugyanakkor azt is megfogalmazzák, hogy mikor nem érdemes, illetőleg mire nem érdemes használni az interaktív táblát (45–52).

De nézzük mindezt sorjában. Ha az első hét fejezethez válogatott szellemes idézeteket figyelmesen végigolvassuk, a szerzők tanításfilozófiai elképzelései jelennek meg előttünk: a tanulás-tanítás viszonya, a kreativitás, a problémamegoldás, a gyermek, akitől érdemes tanulni stb. Bár nem mindenki szeret görbe tükörbe nézni, mégis érdemes megállni egy pillanatra Karinthy Frigyes „örökzöldjénél”: *Nem értünk rá tanulni, mert folyton tanítottak.*

Tanulni, tanítani – másképp?! – mondja az 1. fejezet címe, amely általános didaktikai megközelítést takar. A metodikusok érezhetik rövidnek, túl tömörnek, kevésbé átfogónak ezt a részt, de a szerzők célja

valószínűleg a témába helyezés. Az *Inspiráció*, a *Kommunikáció*, az *Interaktivitás*, a *Visszacsatolás*, a *Motiváció*, a *Hatékonyág*, a *Dinamizmus*, a *Frontális együttműködés*, a *Nemzetközi tapasztalatok* című részek a problémafelvetésen túl további gondolkodásra készítetnek, alig várjuk azonban, hogy a *Varázslat vagy valóság* fejezetben olvashassunk a „nem csodáról”, arról a valamiről, ami eszköz az eszközben: interaktív tábla, számítógép, projektor. A fejezetben hasznos tanácsokat találunk a tábla felszerelésére vonatkozóan. Ezt a részt különösen ajánljuk az informatikatanároknak, valamint a képzőknek (28–29). A pedagógusok tábla „előtti” dilemmáit olvasva a kezdő táblahasználók szorongásai csökkenhetnek (30–32).

A *Milyen interaktív táblák léteznek?* című fejezetben (33–43) az iskolavezetők és az informatikusok úgy kapnak segítséget a tábla és a kiegészítők kiválasztásához, hogy olvasás közben önmaguk fogalmazzák meg önmaguk számára saját intézményük igényeit. A hardveres, a szoftveres és a pedagógiai támogatás kiegészítéseként kiváló webcímeket ajánlanak a szerzők.

Az 59–67. oldalakon az előzőekhez kapcsolódva a forgalmazókról, a tankönyvkiadókról, a tanfolyamokról és a helyi önkormányzatról esik szó. Célszerűbb lenne az utóbbi fogalmat fenntartóra bővíteni. Való igaz, hogy a legtöbb iskola önkormányzati fenntartású, de ne zárjuk ki a körből az alapítványi, az egyházi, a magán-, illetőleg az egyéb fenntartású intézményeket sem.

A könyv gyakorlótanárok számára talán legizgalmasabb része *A táblahasználat rejtelvei a mindennapokban* címet is kaphatná (51–58, 68–115). Az interaktív tábla használatának hogyanjához kapunk itt részletes útmutatást. Dicséretes a szerzők azon igyekezete, hogy világossá tegyék: a tábla nem helyettesíti a tanárt, nem szabad sutba dobni eddigi módszereinket, hanem azokat ötletesen felhasználva haladhatunk diákjainkkal az élményszerű problémamegoldás útján. Az itt található mintafeladatok (*A révész*, *a farkas*, *a kecske és a káposzta*, valamint a *Remetejáték*) hozzávalóival, az elkészítés módjával, a tippekkel, a tálalással, a fortélyokkal elkészíthetjük (*megfőzhetjük*) első interaktív anyagunkat. A *Tippek, trükkök – a tantárgyaktól függetlenül* című részben (79–85) lépésről lépésre ismerhetjük meg a tábla lehetséges funkcióit: az írást, a rajzolást hagyományosan és interaktívan; a valaminek a létrehozását a tábla segítségével; az ábrák kiegészítését magyarázatokkal; az interaktív szókereső és memóriajátékot.

A *Pedagógiai eszköztár* című részben (87–115) a szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy a tábla nem cél, hanem a célhoz vezető eszköz. A tanár hatalmas szabadságot kap az eszközhasználatnál; paradox ugyan, de ennek a szabadságnak ismernünk kell a korlátait. Nem kell egész órán használni, meg kell tanulni más módszerekkel együtt alkalmazni, a tananyagot komplexebben kell ismerni (más tantárgyakhoz való kapcsolódási pontok), nem szerencsés ad hoc módon használni. A továbbiakban az órakezdéstől a csoportmunkán, a differenciáláson át a házi feladatig a tanítási óra didaktikai feladataihoz adnak ötleteket a szerzők. Minden pedagógusnak jó szívvel ajánlható a *Feladattípusok* című rész (96–100), amelyben tantárgyfüggetlen megközelítésben találkozhatunk a zárt feladatok öt alaptípusával: igaz-hamis, egyszeres választás, illesztéses feladatok, rendezéses feladatok, relációválasztások.

Az egyes témákhoz tartozó mintafeladatokat a CD-mellékleten a megfelelő színű fülre kattintva érhetjük el. Egy részlet a használati utasításból: „A feladatok a könyvben található fejezetekhez készültek, ötleteket adnak a továbblépéshez, illetve kiegészítik a könyv tartalmát, ezért érdemes a könyvvel együtt használni őket. A CD-n található nézőke segítségével bármely interaktív táblán használhatók a feladatok.”

A *Játszani is engedd* című fejezet (102–107) felépítése az előző részek szerkezetét követi: *Hozzávalók*, *Elkészítés*, *Tipp*, *Tálalás*, *Mintafeladat*. Az egységes felépítés, valamint a szellemes ikonok megkönnyítik a felhasználók munkáját.

A *problémamegoldó gondolkodás* című részben (108–111) a szerzők szakirodalmat ajánlanak a témához (e könyvnek nem is lehet célja az ilyen irányú kutatások bemutatása), majd Robert Fisher gondolattérképét forrásként használva tömörítik a témát. A fejezet mindennapi felhasználásra ajánlható része a Műszaki

Kiadó által interaktív táblára kidolgozott *A problémamegoldás tanulható* című, hat részből álló CD-ROM-sorozat bemutatása (110–115), amely elsősorban a matematikai kompetenciákra épül, de az ötvennégy, problémamegoldó gondolkodást segítő feladat a mindennapi élet szituációihoz kapcsolható (például vásárlás, születésnap stb).

A következő fejezetben (114–126) a szerzők a 2007-es Nemzeti alaptantervben összefoglalt kulcskompetenciák fejlesztéséhez ajánlanak az interaktív táblákhoz köthető mintafeladatokat (*anyanyelvi, idegen nyelvi kommunikáció; matematikai, természettudományos, digitális kompetencia; hatékony, önálló tanulás; szociális, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetenciák; esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség*). A NAT megfogalmazza a kulcskompetenciákhoz tartozó kiemelt fejlesztési feladatokat is (*Énkép, önismeret; Hon- és népismeret; Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra, Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés; Gazdasági nevelés; Környezettudatosságra nevelés; A tanulás tanítása; Testi és lelki egészség; Felkészülés a felnőttléti szerepeire*), közülük az első háromhoz találunk a CD-n mintafeladatokat. A NAT műveltségi területeihez (*Magyar nyelv és irodalom, Élő idegen nyelv, Matematika, Ember és társadalom, Ember a természetben, Földünk-környezetünk, Művészetek, Informatika, Életvitel és gyakorlati ismeretek*) kötődő mintafeladatok átlépik a tantárgyi kereteket, több óra anyagába építhetők be.

A könyv felépítésének ismertetése után térjünk vissza a szkeptikusok problémájához. Már nem az az alapkérdés, hogy a számítógép, az interaktív tábla barát-e vagy ellenség. Tudomásul kell vennünk, hogy ezek az eszközök bekapcsolódtak az emberi kommunikáció folyamatába. Az ellenkezés és a tiltás nem segít, hiszen mindennapi életünk velejárója lett a számítógép. Bedő Andrea és Schlotter Judit munkájukkal azt bizonyítják, hogy a gép a tanítási-tanulási folyamat kiváló motivációs eszköze lehet, ha megtanuljuk értőn használni. A tanórák összeállításakor abból kell kiindulnunk, hogy a tanulás aktív, teremtő, konstruktív folyamat, s ebben a legfontosabb a gyerekekhez való viszony és a módszerek, a tanulási környezet, valamint a tananyag megszervezése. Olyan iskolai pedagógiai munkát feltételezünk, amelyben a gyermekközpontúság azt jelenti, hogy ismerjük a gyermekek életkori sajátosságait, a társadalmi elvárásokat, az ezekből fakadó szükségleteket és azt, hogy mindezek milyen tevékenységformákkal, hogyan elégíthetők ki. Az interaktív táblával szervezett tanóráink ezért gyakran átlépnek a hagyományos tanórák keretein: sokszor több tanár szoros együttműködésére és a diákok tevékenykedtetésére épülnek; más a környezet, mások az eszközök és a munkaformák.

A könyv problémafelvetése napjainkban tehát különösen aktuális, ez a kiadvány sok szempontból hiánypótló. A dolgozat elméleti része, bár helyenként igen vázlatos, meggyőzően bizonyítja, hogy a szerzők alapos kutatómunkát végeztek, ismerik a nemzetközi és a hazai kapcsolódó irodalmat. A megközelítésben az iskolai oktatás és nevelés célja is megfogalmazódik: a tanulók a mindennapi életben alkalmazható tudással kerüljenek ki az iskolapadból, sajátítsák el azokat a képességeket, amelyek birtokában megfelelnek a munkaerőpiac követelményeinek. Az elméleti megközelítés a szerzők gyakorlati munkájának meggyőző bizonyítására szolgál. A szakirodalomhoz kötődő megállapítások, a belőlük levont következtetések logikusak, kapcsolódnak a gyakorlati megvalósításhoz, s ezáltal a kompetenciaalapú fejlesztés kiindulópontjául szolgálnak a munkában. A szöveg szerkesztése, formázása figyelemfelkeltő, az ábrák, a színezés segíti az érthetőséget.

Jó szívvel ajánlom a könyvet a bevezetőben említett kollégáknak. A szerzőknek pedig további kitartó munkát kívánok, hiszen az ígéretes kezdet után a gyakorlótanárok minden bizonnyal szívesen vennének a kezükbe az interaktív tábla használatát segítő további anyagokat (modulterveket, tématerveket, tematikus óravázlatokat stb.).

Sejtes, Györgyi: Actively? Interactively?!

Az írás szerzőjéről

Sejtes Györgyi

Szegedi Tudományegyetem, Szeged, Magyarország

sejtes[kukac]hung.u-szeged.hu

<https://orcid.org/0000-0001-5661-4755>